

بنام خدا

وزارت علوم ، تحقیقات و فناوری

مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری

گزارش نهایی طرح تحقیقاتی :

بررسی و مقایسهٔ ۷۰ مقاله از مجلات برتر ISC از نظر

بکارگیری نشانه های سجاوندی

مجری :

شاپوررضا برنجیان

عضو هیات علمی گروه پژوهشی زبانشناسی رایانه‌ای

آبان ۱۳۹۴

فهرست مندرجات

صفحه	عنوان
۶.....	چکیده
۷	مقدمه
۷.....	مبانی نظری پژوهش
۷.....	الگوها و تعاریف ارائه شده در کتاب
۷.....	نقطه (.)
۸.....	ویرگول یا درنگ نما (،)
۸.....	نقطه- ویرگول (؛)
۹.....	دو نقطه (:)
۹.....	علامت نقل قول یا گیومه ("....")
۱۰.....	علامت تعجب (!)
۱۰.....	علامت سؤال (؟)

- ۱۱.....پرانتز یا دو هلال ( ).....
- ۱۱..... [ ] .....کروشه یا قلاب
- ۱۲..... تیره یا خط فاصله (-) .....
- ۱۲..... خط ممتد (-----).....
- ۱۳..... سه نقطه (...) .....
- ۱۳..... ممیز یا خط مایل (/) .....
- ۱۴..... ایضاً یا علامت تکرار (") .....
- ۱۴..... ابرو یا خط تاب دار ( ) .....
- ۱۴..... ستاره (*).....
- ۱۴..... پیکان یا نشانه ارجاع (→).....
- ۱۵..... تیک یا چک مارک (✓) .....
- ۱۵..... نکتهٔ اصلی (●).....
- ۱۵..... ایرانیک / ایتالیک .....

پیشینه تحقیق	۱۶.....
یافته ها	۱۷.....
جامعه پژوهش	۲۸.....
روش تحقیق و پژوهش	۳۰.....
نتیجه گیری	۵۲.....
منابع و ماخذ	۵۵.....

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۷.....	جدول ۱: هفت حوزه موضوعی و مجلات انتخاب شده
۱۸.....	جدول ۲: نتیجه بررسی ۱۰ مقاله از مجله <u>هنر اسلامی</u>
۱۹.....	جدول ۳: نتیجه بررسی ۱۰ مقاله از مجله <u>روانشناسی بالینی ایران</u>
۲۰.....	جدول ۴: نتیجه بررسی ۱۰ مقاله از مجله <u>دامپزشکی ایران</u>
۲۱.....	جدول ۵: نتیجه بررسی ۱۰ مقاله از مجله <u>زمین شناسی کاربردی پیشرفته</u>
۲۲.....	جدول ۶: نتیجه بررسی ۱۰ مقاله از مجله <u>ادب و زبان</u>
۲۳.....	جدول ۷: نتیجه بررسی ۱۰ مقاله از مجله <u>سامانه های غیر خطی در مهندسی</u>
۲۴.....	جدول ۸: نتیجه بررسی ۱۰ مقاله از مجله <u>تولیدات گیاهی</u>
۲۵.....	جدول ۹: نتیجه بررسی نشریات هفتگانه بر اساس معیارها

سپاسگزاری

تهیه، تنظیم و تدوین این طرح بدون همکاری و یاری افراد گوناگون امکان پذیر نبود، لذا در اینجا بر خود لازم می دانم تا از تک تک آن بزرگواران تشکر و سپاسگزاری نمایم.

(۱) جناب آقای دکتر محمد جواد دهقانی، ریاست محترم مرکز منطقه‌ای که در تمام مراحل کار با دقت و حوصله، نظارت مستمر داشته و همواره راهنما و مشوق بوده‌اند.

(۲) اعضای محترم شورای علمی که در هنگام تصویب طرح، نظرات سازنده‌ای ارائه نمودند.

شاپور رضا برنجیان

چکیده:

آنچه در این پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد بررسی‌های کلی کاربرد نشانه‌های سجاوندی، در هر یک از هفت حوزه موضوعی عام مجلات برتر که در آی-اس-سی نمایه می‌شوند، می‌باشد. هفت حوزه موضوعی عبارتند از: هنر و معماری، علوم انسانی، علوم پایه، علوم پزشکی، دامپزشکی، کشاورزی، فنی و مهندسی. مبانی نظری این تحقیق را کتاب "راهنمای نگارش و ویرایش" تشکیل می‌دهد.

نتایج بدست آمده نشان دادند که همه‌ی مجلات به یک روش و اندازه و اسلوب از علائم سجاوندی بهره‌ن گرفته‌اند. و هر کدام با درجه‌های متفاوتی از شدت و ضعف این علائم را بکار برده‌اند. از علامات بکاررفته در نشریات، علامت کاما بیشترین و اکولاد کمترین تعداد را دارا می‌باشند. همچنین تقریباً می‌توان همان نقاط ضعف استفاده علائم سجاوندی را در مقالات ادبی نیز به شکلی ضعیف‌تر مشاهده کرد.

کلیدواژه: علائم سجاوندی، مجلات آی-اس-سی، نگارش، زبان فارسی.

مقدمه:

نثر هر زبان، آمیخته‌ای است از حروف، کلمه‌ها، جمله‌ها و پاراگراف‌های مختلف همراه با نمادهای خاص علوم دیگر و حروف لاتین و عباراتی متشکل از این حروف و نمادها. این در آمیختگی - که گریزی هم از آن نیست - منشا دشواریهای فراوانی است که نویسندگان و مترجمان متن‌های مختلف دائما با آنها درگیر هستند. ریشه این دشواریها در این است که عبارتها و نمادهای مزبور به طور کاملا طبیعی در دل یکدیگر قرار می‌گیرند و ابهامات و ابهام‌هایی را به وجود می‌آورند. ناچار باید قرار دادهایی را وضع کرد و به کار برد تا خواننده دچار بدفهمی نشود.

باتوجه به پتانسیل بالای علائم سجاوندی برای درست نویسی و اهمیت آنها بر نوشتار و درک مطلب در نوشته‌ها، و همچنین با توجه به اینکه در خصوص اهمیت و ارزش علائم سجاوندی در خط فارسی مطالعات اندکی صورت گرفته است، این تحقیق را به اجرا در آوردیم.

مبانی نظری پژوهش:

الگوها و تعاریف ارائه شده در کتاب "راهنمای نگارش و ویرایش"

:

تعاریف نشانه‌هایی که در مقالات بکار رفته‌اند، در کتاب "راهنمای نگارش و ویرایش" تالیف دکتر یاحقی و دکتر ناصح به شرح زیر ملاک عملکرد قرار گرفته‌اند.

۱- نقطه (.)

موارد استفاده از نقطه به قرار زیر است :

آ- در پایان جمله های کامل خبری یا برخی جمله های انشایی.

ب- پس از هر حرفی که به صورت نشانه اختصاری به کار رفته باشد.

ج- آن جا که یک مجموعه کلی را به صورت جزء جزء تقسیم می کنیم و بر می شماریم .

د- هرگاه دو جمله کامل با واو به یکدیگر عطف گردد، نقطه در پایان جمله دوم گذاشته می شود.

۲- ویرگول یا درنگ نما (،)

موارد استفاده از ویرگول (توقف یا درنگ کوتاه) به قرار زیر است :

آ- میان عبارتها یا جمله های غیر مستقلى که در مجموع، یک جمله کامل را تشکیل می دهد.

ب- آن جا که کلمه یا عبارتی به عنوان توضیح، عطف بیان یا بدل در ضمن جمله یا عبارتی دیگر آورده می شود.

ج- آن جا که در مورد چند کلمه اسناد واحدی داده می شود.

د- بین دو کلمه که احتمال می رود خواننده به اشتباه آنها را با کسره اضافه بخواند.

ه- برای جدا کردن اجزای مختلف نشانی شخص یا مرجع و مأخذ یک نوشته.

۳- نقطه - ویرگول (؛)

موارد استفاده از نقطه-ویرگول به قرار زیر است :

- آ- برای جدا کردن عبارتهای مختلف یک جمله طولانی که به ظاهر مستقل و لکن در معنی با یکدیگر مربوط می‌باشد.
- ب- معمولا در جمله‌های تفسیری و توضیحی یا پیش از کلمه‌هایی از نوع "مثلا"، "زیرا"، "یعنی"، "به عبارت دیگر" و .... "نقطه-ویرگول" و بعد از آنها "ویرگول" گذاشته می‌شود.
- ج- هنگام بر شمردن و تفکیک اجزای مختلف وابسته به یک حکم کلی.
- ۴- دو نقطه (:)

موارد استفاده از دو نقطه به قرار زیر است :

- آ- قبل از مقول قول. (حکیمی راگفتند: عالم بی عمل به چه ماند؟)
- ب- قبل از تفصیل حکمی که به اجمال بدان اشاره شده است. (در آن سال تحولی در کشور اتفاق افتاد: سلطنت سقوط کرد.)
- ج- هنگام بر شمردن یا بیان اجرای یک امر کلی. (نظر شما را به چند نکته جلب می‌کنم: .....)
- د- هنگام معنی کردن کلمه‌ها.

۵- علامت نقل قول یا گیومه ("....")

- این علامت برای نشان دادن ابتدا و انتهای قول مستقیم یا مطلبی است که عینا از کسی یا جایی نقل می‌شود همچنین است برای برجسته کردن کلمه یا اصطلاحی ویژه. موارد استفاده از این علامت به شرح زیر است:
- آ- وقتی بخواهیم عین سخن را یا نوشته کسی دیگر را بیاوریم.

ب- در آغاز و انجام کلمه‌ها و اصطلاحات تازه یا جعلی یا عامیانه یا کلمه-هایی که مورد تأکید قرار می‌گیرد.

ج- هنگام ذکر عنوان مقاله‌ها و رساله‌ها و اشعار و روزنامه‌ها و آثار هنری و فصل‌ها و بخش‌های یک کتاب .

۶- علامت تعجب (!)

این علامت تنها نشانهٔ تعجب نیست، بلکه در پایان جمله‌هایی به کار می‌رود که مبین یکی از حالات شدید نفسانی و عاطفی است، از قبیل: تأکید، اخطاز، تحسین، تحقیر، تنفر، ترحم، استهزاء، و..... .

۷- علامت سؤال (؟)

موارد استفادهٔ این علامت به شرح زیر است:

آ- در پایان جمله‌های پرسشی مستقیم.

یادآوری: در پایان جمله‌های پرسشی غیر مستقیم، نقطه به کار می‌رود.

ب- گاه برای نشان دادن مفهوم تردید یا ریشخند و استهزاء، علامت استفهام در معنی ابهام داخل پرانتز (؟) می‌آید و با تأکید خوانده می‌شود.

ج- علامت سؤال گاهی در پایان عنوان کتاب یا مقاله و مطلبی قرار می‌گیرد که خود در ضمن جمله‌ای دیگر می‌آید.

د- پس از هر کلمه یا عبارتی که جای جملهٔ استفهامی مستقیم را بگیرد.

ه- پس از قیده‌های استفهام که خود در حکم یک جملهٔ پرسشی کامل است.

(چرا؟)

آقاحسینی، (۱۳۹۲) می نویسد: معمولاً سخنوران با استفاده از ابزار پرسش (جملات پرسشی)، در پی آن برمی آیند که مخاطب را برای پذیرش عقاید خود آماده کنند و حس کنجکاوی او را برانگیزند. پرسش بیش از هر نوع جمله دیگری می تواند آمادگی ذهنی در مخاطب پدید آورد و او را برای پذیرش سخن گوینده آماده سازد.

در متون علمی در پرسش، ارتباط برگیرنده پیام متمرکز می شود و به این ترتیب، کارکرد انگیزشی پیام ممتاز می شود؛ بخصوص با در نظر گرفتن غایب بودن طیف وسیعی از مخاطبان آثار عرفانی، اهمیت این کاربرد مضاعف می شود. اساساً پرسش و پاسخ یکی از شیوه های تعلیم و آموزش است و به این روش تدریس، روش سقراطی نیز گفته می شود. چرا که سقراط از راه پرسش های متوالی، افراد را به تفکر وادار می داشت و آنان را قدم به قدم هدایت می کرد تا جواب درست را کشف کنند (علی پور، ۱۳۸۱). ولی با این وجود در مجلات از این ابزار بسیار اندک استفاده شده است.

۸- پرانتز یا دو هلال ( )

این علامت گاهی برای نشان دادن عبارتهای توضیحی به کار می رود.

۹- کروش یا قلاب [ ]

این علامت در موارد زیر به کار می رود :

آ- در تصحیح متون کهن، الحاق احتمالی که از نسخه بدلها یا از طرف مصحح افزوده می شود، در داخل قلاب قرار می گیرد.

ب- در نمایش نامه ها ، دستورهای اجرایی ، داخل قلاب گذاشته می شود.

۱۰- تیره یا خط فاصله (-)

این نشانه در موارد زیر به کار می رود:

آ- برای مجزا کردن جمله یا عبارت معترضه.

ب- در آغاز جمله یا عبارتی که جهت استشهاد به یک امر آورده ایم.

ج- در مکالمه بین اشخاص نمایش نامه و داستان، یا ذکر مکالمه های تلفنی در ابتدای جمله و از سر سطر به جای نام گوینده .

د- به جای از و تا و به ، بین تاریخها، اعداد و کلمه ها .

ه - برای نشان دادن بیان ناشی از لکنت زبان .

و- برای جدا کردن هجاهای یک کلمه در تقطیع یا جدا کردن حروف یک کلمه از یکدیگر.

ز- برای پیوستن اجزای یک کلمهٔ دو جزئی مرکب .

ح- در پایان سطری که جزئی از یک کلمه در انتها و جزء دیگر آن در آغاز سطر بعدی می آید.

ط- برای نشان دادن فاصله بین دو شهر.

ی- در سمت چپ اعداد و حروف آغاز جمله ها که مبین نوعی شمارش باشد، نیز تیره یا خط فاصله قرار می گیرد،

۱۱- خط ممتد (-----)

برای برجسته کردن بعضی از کلمه ها یا عنوان ها در دست نوشته ها و نوشته

های ماشین شده، زیر آن خط ممتد کشیده می شود.

۱۲- سه نقطه (...)

موارد استعمال این علامت به شرح زیر می باشد:

آ- به جای یک یا چند کلمه محذوف .

ب- در تصحیح متون کهن، آن جا که مصحح در متن افتادگیهایی می بیند که نسخه بدلها در آن جا ساکت است.

ج- هنگام قطع مطلبی که بخشی از آن نقل شده است؛ چه قطع در اول عبارت منقول باشد و چه در آخر آن.

۱۳- ممیز یا خط مایل (/)

این نشانه در موارد زیر به کار می رود:

آ- برای جدا کردن تاریخهای هجری و میلادی ، شمسی و قمری معادل (سمت راست ممیز سنه هجری و سمت چپ آن سنه میلادی) .

ب- برای جدا کردن عدد ماه و روز و سال در تاریخها .

ج- برای نشان دادن کلمه های معادل که تنها در حرف یا حروفی از آنها ابدال یا تخفیفی صورت گرفته است.

د- برای جدا کردن دو مصرع شعر در متنهای فشرده یا پاره های شعر نیمایی که به ضرورت یا برای صرفه جویی ، پشت سر هم چاپ می-شود.

۱۴- ایضاً یا علامت تکرار (")

این علامت به جای کلمه های مشابهی که عیناً در سطرهای متوالی و با حکمی واحد تکرار می شود به کار می رود .

۱۵- ابرو یا خط تاب دار ( )

این نشانه معمولاً در واژه نامه ها و فرهنگها برای پرهیز از تکرار مادهٔ مورد بحث به کار می رود.

۱۶- ستاره (*)

این علامت در موارد زیر بکار می رود.

آ - برای رجوع به زیر نویس (وقتی که در داخل متن ، اعداد به منظورهایی دیگر به کار برده شده است) .

ب- اغلب به جای عبارت: به همین ماده رجوع شود، در دایرة المعارفها و فرهنگها.

ج- برای ایجاد فاصله میان اشعار، بندها یا پاراگرافهایی که موضوعشان با یکدیگر متناسب است و گاه تفاوت دارد. برای منظور اخیر، سه ستاره نیز به کار می رود.

۱۷- پیکان یا نشانه ارجاع (→)

این نشانه که در فارسی جهت آن از راست به چپ است، در موارد زیر به کار می رود:

آ- هنگام ارجاع به ماده ای خاص، که تقریباً معادل است با نشانهٔ ر.ک.

(رجوع کنید به.....).

ب- در فرمولهای شیمیایی نشانه پیکان به معنی "می دهد" به کار می رود.
ج- در زیرنویسهایی که دنباله مطلب به صفحه بعد کشیده می شود.
توضیح آن که در منتهالیه زیرنویس صفحه، پیکان رو به سمت چپ و در آغاز زیرنویس صفحه بعد رو به سمت راست قرار می گیرد.

۱۸- تیک یا چک مارک (✓)

این نشانه برای مشخص کردن اجزاء یک کلی، هنگام محاسبه و دقت نظربه کار می رود.

۱۹- نکته اصلی (●)

این علامت برای توجه به موضوع خاص و نکته اصلی و آنچه طرح شده است، به کار می رود .

۲۰- ایرانیک / ایتالیک

استعمال حروف خوابیده به منظور مشخص کردن نام کتاب، مجله، مجموعه، روزنامه و به ندرت، پاره ای اصطلاحات مشخص در فارسی و لاتین معمول است. این گونه تحریر چایی را در لاتین، "ایتالیک" و در فارسی، "ایرانیک"، می نامند .

پیشینه تحقیق

با توجه به اینکه نشانه‌گذاری به پیروی از نوشتار زبان‌های دیگر به خط فارسی راه پیدا کرده است و بی شک منابع بسیار زیادی در زبان‌های دیگر می‌توان یافت، ما در اینجا به تعداد معدودی از آنها اشاره می‌کنیم.

در دانشگاه آکسفورد کتابی توسط رابرت آلن (allen, ۲۰۰۱) نوشته شده که در آن از آپستروف نیز جزو نشانه‌گذاری‌ها یاد شده است. همچنین انتشارات پنگوئن نیز در کتاب (trask, 1997) علاوه بر آپستروف، حروف بزرگ انگلیسی را نیز جزو نشانه‌ها ذکر کرده است. اما در فارسی هیچ یک از منابع به این دو نشانه تحت عنوان قواعد نشانه‌گذاری اشاره نکرده‌اند.

با توجه به اهمیت بحث علائم سجاوندی و بکارگیری صحیح آنها در مقالات علمی پژوهشی و کاستی‌هایی که در این مقالات مشاهده می‌شود، بررسی و نقد مباحث مربوط به آنها در مقالات فارسی ضروری به نظر می‌رسد، اما تا آنجا که محقق اطلاع دارد، تا کنون در این زمینه، پژوهشی صورت نگرفته است.

یافته‌ها:

پس از انتخاب معیارهای فوق‌الذکر، برای بررسی‌های کلی از هفت حوزه موضوعی عام مجلات فارسی (طبق جدول زیر) که در ISC نمایه می‌شوند، یک مجله و از هر مجله ۲ شماره آخر منتشر شده

را انتخاب و مورد بررسی قرار دادیم.

جدول ۱: هفت حوزه موضوعی و مجلات انتخاب شده

ردیف	حوزه موضوعی	تعداد نشریه	نام نشریه
۱	علوم انسانی	۲	نشریه ادب و زبان
۲	علوم پایه	۲	مجله زمین شناسی کاربردی پیشرفته
۳	علوم پزشکی	۲	مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران
۴	علوم کشاورزی	۲	توليدات گیاهی
۵	فنی و مهندسی	۲	سامانه های غیر خطی در مهندسی برق
۶	هنر و معماری	۲	هنر اسلامی
۷	دامپزشکی	۲	مجله دامپزشکی ایران

داده های مورد مطالعه در پژوهش حاضر در نرم افزار اکسل گردآوری شده است و سپس با کمک همین نرم افزار مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

در زیر نتایج بررسی نشریات مورد نظر بر اساس معیارهای از پیش تعریف شده ارائه می گردند.

توضیح: با توجه به طولانی بودن عناوین مقالات، فقط واژه اول آنها در جداول نوشته شده است. لطفا جهت مشاهده عنوان کامل مقالات

به متن مجلات ذکر شده مراجعه گردد.

هنر و معماری (هنر اسلامی)

جدول ۲: نتیجه بررسی ۱۰ مقاله از مجله هنر اسلامی بر اساس معیارها

ردیف	معیارها	کعبه از ...	هنر در آیینہ..	جایگاه هنرمندا	بررسی قران	مضامین مده	کاربرد تزئینی	مقایسه ساختار	بررسی شمایل	نقاشی سغدی	موضوعی کت
۱	نقطه	22 7	139	179	194	206	212	174	267	257	240
۲	کاما	27 1	280	886	275	253	244	194	223	317	157
۳	نقطه کاما	14	11	4	9	6	7	6	10	42	4
۴	دو نقطه	20	49	52	13	25	7	10	6	11	9
۵	سه نقطه	1	1	2	0	12	1	3	1	0	19
۶	علامت سوال	4	34	9	2	2	2	2	2	2	2
۷	پارانتز	13	21	127	43	64	53	33	58	35	48
۸	گیومه	64	22	2	9	23	9	9	5	16	18
۹	تیره	26	10	22	15	29	8	10	13	25	11
۱۰	ممیز/اسلش	0	7	57	17	5	5	2	11	13	11
۱۱	قلاب / کروشه	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
۱۲	آکولاد	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
۱۳	مساوی	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0
۱۴	درصد	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
۱۵	تعداد صفحه	13	13	17	19	17	17	15	19	19	20

علوم پزشکی (مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران)

جدول ۳: نتیجه بررسی ۱۰ مقاله از مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران بر

اساس معیارها

ردیف	معیارها	آگاهی نگرش	مروری بربرنا	طراحی سامان	خدمات بهداشت	بررسی کیفی	ارزش یابی برن	اثر بخشی روا	گروه درمانی	پایایی و روای	تحمل نکردن
۱	نقطه	120	51	50	71	173	93	119	84	69	101
۲	کاما	344	83	103	168	321	287	214	179	190	240
۳	نقطه کاما	63	5	2	22	36	40	30	23	36	22
۴	دو نقطه	7	5	12	10	12	10	12	10	15	15
۵	سه نقطه	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0
۶	علامت سوال	2	0	0	0	0	5	0	0	0	0
۷	پاراتنز	102	18	32	48	61	51	72	71	113	105
۸	گیومه	2	2	0	2	2	5	14	2	0	18
۹	تیره	12	2	24	21	25	25	8	34	97	23
۱۰	ممیز/اسل ش	26	1	4	17	12	73	44	21	77	53
۱۱	قلاب / کروش	2	1	2	2	2	3	4	2	3	3
۱۲	آکولاد	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
۱۳	مساوی	0	0	0	0	0	12	12	0	4	2
۱۴	درصد	12	6	0	5	15		1	0	0	0
۱۵	تعداد صفحه	19	7	4	6	10	8	10	8	7	9

دامپزشکی (مجله دامپزشکی ایران)

جدول ۴: نتیجه بررسی ۱۰ مقاله از مجله دامپزشکی ایران بر اساس معیارها

ردیف	معیارها	مطالعه مقطعی	بررسی آسیب	بررسی فراوان	اندره فولی	تاثیر جیره های	جداسازی تعیی	بررسی ضایعا	مقایسه تاثیر	شناسایی چندش	اثر افزایش انرژ
۱	نقطه	95	169	82	85	74	102	139	162	88	111
۲	کاما	175	168	71	76	85	134	189	173	81	120
۳	نقطه کاما	0	0	0	0	0	3	5	16	8	5
۴	دو نقطه	7	3	1	1	6	7	10	9	2	1
۵	سه نقطه	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
۶	علامت سوال	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
۷	پارانتز	64	108	51	58	81	110	69	97	57	114
۸	گیومه	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
۹	تیره	4	3	3	40	2	11	13	4	9	0
۱۰	ممیز / اسلش	10	9	7	16	27	44	45	29	18	51
۱۱	قلاب / گوشه	0	0	1	0	4	1	0	11	1	2
۱۲	آکولاد	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
۱۳	مساوی	0	1	0	0	0	0	0	6	3	0
۱۴	درصد	0	33	6	0	0	102	0	0	8	9
۱۵	تعداد صفحه	8	14	9	7	11	14	11	11	8	11

علوم پایه (مجله زمین شناسی کاربردی پیشرفته)

جدول ۵: نتیجه بررسی ۱۰ مقاله از مجله زمین شناسی کاربردی پیشرفته بر

اساس معیارها

ردیف	معیارها	خصوصیات زم	محاسبه ضریب	ارزیابی میزان	کیفیت آب	تحلیل کمی	رخساره های	ت ساختاری	ویژگی های کانی	تأثیر دیرینز	بررسی معضل
۱	نقطه	234	96	121	113	106	87	122	156	224	105
۲	کاما	208	47	115	125	84	65	91	71	108	66
۳	نقطه کاما	0	0	0	0	2	2	9	0	0	0
۴	دو نقطه	2	10	2	14	11	11	9	10	49	3
۵	سه نقطه	0	1	0	3	2	0	0	0	0	0
۶	علامت سوال	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
۷	پارانتز	85	66	74	87	106	63	58	158	134	36
۸	گیومه	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0
۹	تیره	33	12	25	8	44	24	22	36	17	12
۱۰	ممیز/اسل ش	24	4	5	27	40	0	4	3	8	1
۱۱	قلاب/ کروش	2	4	1	4	0	0	0	0	2	0
۱۲	آکولاد	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
۱۳	مساوی	1	6	4	18	4	0	0	7	0	0
۱۴	درصد	26	2	5	0	0	2	0	0	9	1
۱۵	تعداد صفحه	12	8	10	9	13	9	9	14	15	6

علوم انسانی (ادب و زبان)

جدول ۶: نتیجه بررسی ۱۰ مقاله از مجله ادب و زبان بر اساس معیارها

ردیف	معیارها	نقد و تحلیل	مقایسه برخی	ساختار بن ما	طرزی افشار	نقش طلسم و	خورشید و تص	نامق کمال و	گفتمان شناسی	بررسی شیوه	نقد کهن الگو
۱	نقطه	193	129	342	89	304	159	128	211	191	172
۲	کاما	444	331	838	266	656	392	390	502	456	374
۳	نقطه کاما	49	34	49	21	31	18	7	14	26	16
۴	دو نقطه	57	74	51	19	60	15	12	27	8	14
۵	سه نقطه	4	6	54	6	23	4	2	14	7	3
۶	علامت سوال	38	0	7	6	1	0	1	4	10	4
۷	پارانتز	81	122	131	62	99	100	73	44	49	46
۸	گیومه	69	24	60	60	53	27	36	98	25	45
۹	تیره	10	12	77	18	36	12	1	0	2	4
۱۰	ممیز/اسلش	0	0	8	3	0	1	6	7	0	0
۱۱	قلاب/ کرونه	1	0	2	0	2	0	0	0	0	0
۱۲	آکولاد	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
۱۳	مساوی	0	2	0	1	1	0	0	0	0	0
۱۴	درصد	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
۱۵	تعداد صفحه	26	20	40	18	28	20	18	21	24	20

فنی و مهندسی (سامانه های غیر خطی در مهندسی برق)

جدول ۷: نتیجه بررسی ۱۰ مقاله از مجله سامانه های غیر خطی در مهندسی برق بر اساس معیارها

ردیف	معیارها	طراحی فازی	تخمین کانال	طراحی سینما	راهبردهای	مسیریابی	تحلیل قابلیت	یک روش	بهینه	تحلیل پدیده	بهبود عملکرد
۱	نقطه	۱۱۸	۱۷	۹۷	۱۷۹	۲۷۷	۱۵۷	۱۳۶	۱۲	۱۱۶	۹۸
۲	کاما	۱۲۹	۲۹	۵۱	۱۲۶	۲۶۹	۱۲۴	۴۸	۷۹	۱۴۳	۲۸۷
۳	نقطه کاما	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۲	۲
۴	دو نقطه	۴۱	۱۲	۱۱	۲۵	۴۸	۳	۲۵	۴	۲۹	۵۱
۵	سه نقطه	۴۲	۰	۱	۶	۰	۲	۲۷	۰	۰	۸
۶	علامت سوال	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۷	پارانتز	۱۵۲	۱۳	۷	۱۹۵	۹۰	۳۳	۲۷۳	۱۹	۴۴	۷۷۶
۸	گیومه	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۹	تیره	۷	۳۴	۰	۶	۳۹	۱۹	۶	۹	۴۹	۷
۱۰	ممیز/اسلش	۰	۰	۷۸	۲	۱	۴	۱۰	۲	۹	۸
۱۱	قلاب/کروشه	۵۵	۲۳	۳۶	۴۶	۳۹	۲۱	۵۷	۱۸	۳۵	۶۶
۱۲	آکولاد	۰	۴	۲	۸	۱	۰	۴	۰	۰	۱
۱۳	مساوی	۸۷	۴۸	۱۲۷	۲۳	۱۶	۸	۷۳	۲	۳۹	۱۲۴
۱۴	درصد	۰	۰	۰	۰	۱	۴	۰	۶	۱	۰
۱۵	تعداد صفحه	۱۸	۲۰	۲۰	۲۰	۲۵	۱۴	۱۶	۱۱	۱۴	۱۷

علوم کشاورزی (تولیدات گیاهی)

جدول ۸: نتیجه بررسی ۱۰ مقاله از مجله تولیدات گیاهی بر اساس معیارها

ردیف	معیارها	بررسی تأثیر	تجزیه پایداری	درسطوح مخت	بررسی استفاده	اثر سطح مختل	اثر زمان بر..	بررسی اثر کم	بر..تا.. خشک	تعیین دوره بح	اثرکار بردپیش
۱	نقطه	۱۱۵	۷۷	۸۶	۱۱۳	۱۱۵	۹۷	۱۲۵	۷۹	۱۰۳	۱۱۱
۲	کاما	۸۶	۹۱	۹۷	۱۴۹	۸۶	۹۰	۱۰۲	۵۹	۹۸	۱۰۷
۳	نقطه کاما	۱۷	۷	۵	۱۱	۵	۱۰	۲	۶	۶	۶
۴	دو نقطه	۳	۱	۱	۱	۸	۱	۱۰	۱	۱۴	۲
۵	سه نقطه	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۶	علامت سوال	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۷	پارانتز	۶۶	۷۸	۶۲	۹۱	۹۳	۴۹	۸۰	۴۶	۸۶	۷۹
۸	گیومه	۰	۰	۰	۰	۰	۲۳	۰	۴	۰	۲
۹	تیره	۶	۳۰	۴	۷	۱۵	۱۲	۱۵	۱۴	۳	۱۹
۱۰	ممیز/سلس	۱۶	۱۸	۲	۴	۲۹	۶	۲۴	۴	۲۶	۷
۱۱	قلاب/ کروش	۰	۰	۰	۲	۱	۰	۲	۰	۰	۰
۱۲	آکولاد	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰
۱۳	مساوی	۰	۳	۰	۶	۱	۵	۳	۰	۴	۰
۱۴	درصد	۰	۲	۰	۰	۱	۸	۰	۱۰	۲۸	۰
۱۵	تعداد صفحه	۱۲	۱۰	۱۳	۱۳	۱۱	۱۱	۱۲	۱۴	۱۱	۱۱

جدول ۹: نتیجه بررسی نشریات هفتگانه بر اساس معیارها

ردیف	هنر	زمین شناسی	ادبیات	کشاورزی	روانشناسی	دامپزشکی	برق	جمع
۱	نقطه	2095	1364	1918	1021	1107	1484	9920
۲	کاما	3100	980	4649	965	1272	1285	14380
۳	نقطه کاما	113	13	265	75	37	5	787
۴	دو نقطه	202	121	337	42	47	249	1106
۵	سه نقطه	40	6	123	0	1	86	258
۶	علامت سوال	61	0	71	0	0	0	139
۷	پارانتز	495	867	807	730	809	1801	6182
۸	گیومه	177	3	497	29	0	1	754
۹	تیره	169	233	172	125	89	176	1235
۱۰	ممیز/اسلش	128	116	25	136	256	114	1103
۱۱	قلاب/کروشه	2	13	5	5	24	396	465
۱۲	آکولاد	2	1	0	1	0	20	24
۱۳	مساوی	6	40	4	22	10	547	659
۱۴	درصد	0	45	0	49	158	12	303
۱۵	جمع	6590	3802	8873	3200	4868	6176	37315

نتایج مقایسه نشریات از لحاظ تعداد کاربرد معیارهای مشخص شده:

همانگونه که در جدول فوق مشاهده می‌شود، بیشترین علامت بکاررفته در نشریات، علامت کاما با ۱۴۳۸۰ مورد بیشترین و آکولاد با ۲۴ مورد کمترین تعداد را دارا می‌باشند که مابقی به ترتیب عبارتند از: نقطه ۹۹۲۰، پارانتز ۶۱۸۲، تیره ۱۲۳۵، دونقطه ۱۱۰۶، ممیز یا اسلش ۱۱۰۳، نقطه کاما ۷۸۷، گیومه ۷۵۴، مساوی ۶۵۹، قلاب یا کروشه ۴۶۵، درصد ۳۰۳، سه نقطه ۲۵۸ و علامت سؤال ۱۳۹ عدد.

همچنین در این جدول نشریه ادب و زبان از گروه علوم انسانی با ۸۸۷۳ مورد بیشترین و تولیدات گیاهی از گروه علوم کشاورزی با ۳۲۰۰ مورد کمترین تعداد را دارا می باشند و مابقی به ترتیب عبارتند از: هنر اسلامی از گروه هنر و معماری ۶۵۹۰، سامانه های غیر خطی در مهندسی برق از گروه علوم فنی و مهندسی ۶۱۷۶، مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران از گروه علوم پزشکی ۴۸۶۸، مجله دامپزشکی ایران از گروه علوم دامپزشکی ۳۸۰۶، مجله زمین شناسی کاربردی پیشرفته از گروه علوم پایه با ۳۸۰۲ مورد علائم می باشند.

یافته های این پژوهش در مباحث مختلف متفاوت است. از آن جمله می توان به موارد زیر اشاره کرد. بسامد علائم سجاوندی در بین همه حوزه ها یکسان نیست و برخی از حوزه ها از این ابزار بهره بیشتری برده اند.

با توجه به نتایج بدست آمده، تا حدودی می توان به فراوانی و وجه اشتراک و افتراق مجلات حوزه های مختلف را مشاهده نمود اما باید توجه داشته باشیم که این مجلات و مقالات، گروه خاصی را تشکیل می دهند و نباید یافته های بدست آمده را به تمامی مجلات م مقاله های کشور تعمیم داد. بنا براین انجام پژوهش های کیفی بیشتر بر دیگر گروه های

مجلات و مقالات در حوزه های مختلف و بررسی نیازها (و وجود ویراستاران و ...) و ارزیابی مداخله های ویرایشی برای پژوهش های آتی پیشنهاد می شود.

یافته های دیگر این پژوهش این بود که: در اکثر آثار حتی در مقالات مجلات ادب فارسی نیز "فاصله واژه ها و علائم سجاوندی" از همدیگر رعایت نگردیده است. همچنین غلط های املائی و اشتباهات سهوی زیادی در تایپ مقالات مشاهده می گردد.

یکی دیگر از اشکالات موجود در مقالات، وجود پاراگراف های تکراری در متون مختلف بوده است، از آن جمله می توان به این مورد اشاره کرد. " (مجله زمین شناسی کاربردی پیشرفته، بهار ۹۲، شماره ۷، از صفحه ۳۵ تا صفحه ۴۴) ".

همچنین عدم دقت در جدانویسی بعضی از واژه های مرکب و حفظ فاصله در نقطه گذاری و کاما و حتی فاصله بین واژه ها، جزو ملزومات حفظ قوانین سجاوندی محسوب می گردد. .

جامعه پژوهش:

جامعه پژوهش این طرح را ۷۰ مقاله علمی پژوهشی در ۷ حوزه به شرح ذیل تشکیل می دهند. :

نمونه جامعه تحقیق این پژوهش، نسخه چاپی ۷۰ مقاله موجود در ۷ مجله گروه های هفتگانه حوزه های موضوعی عام مجلات فارسی، نمایه شده در ISC می باشد. پژوهشگر با مراجعه به تارنمای ISC، در هفت حوزه موضوعی، عناوین آخرین مجلات منتشر شده در هر یک از حوزه ها را مشخص و سپس از هر مجله ۲ شماره آخر منتشر شده را انتخاب و مورد بررسی قرار دادیم.

این هفت حوزه موضوعی و مجلات انتخاب شده عبارتند از:

- ۱- گروه علوم انسانی (نشریه ادب و زبان، سال ۹۲ شماره های ۳۲ و ۳۳)
- ۲- گروه علوم پایه (مجله زمین شناسی کاربردی پیشرفته، سال ۹۲ شماره های ۷ و ۸)
- ۳- گروه علوم پزشکی (مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران، سال ۹۰ شماره ۴۲)
- ۴- گروه علوم کشاورزی (تولیدات گیاهی، سال ۹۲ شماره های ۱ و ۲)
- ۵- گروه علوم فنی و مهندسی (سامانه های غیر خطی در مهندسی برق، سال ۹۲ شماره های ۱ و ۲)
- ۶- گروه هنر و معماری (هنر اسلامی، سال ۹۰ شماره ۱۴ و ۱۵)

۷- گروه علوم دامپزشکی (مجله دامپزشکی ایران، سال ۹۲ شماره های ۴ و ۳)

فرضیه ها و سؤالات مطرح شده در این پژوهش عبارتند از:

- ۱- فراوانی هر یک از علائم بکاررفته در هر یک از مجلات چگونه می باشد؟
- ۲- نادرترین و فراوانترین علائم بکاررفته در هر یک از حوزه ها کدام علائم می باشند؟
- ۴- علائم نشانه گذاری خاص هر حوزه با توجه به داده های مورد بررسی کدام است؟
- ۴- چه نشانه گذاری های سجاوندی، در هر یک از حوزه ها انجام گرفته است؟
- ۵- وجه افتراق مجلات حوزه های مختلف (در داده های مورد بررسی) از نظر کاربرد علائم نشانه گذاری چیست؟ (علائم ممیز هر حوزه).
- ۶ - نحوه استفاده از علائم نشانه گذاری تا چه میزان با الگوها و تعاریف ارائه شده در کتاب "راهنمای نگارش و ویرایش" نوشته محمدجعفر یاحقی و محمد مهدی ناصح، انتشارات آستان قدس رضوی (۱۳۹۲) "منطبق می باشد؟ (دو مقاله با نمونه گیری

تصادفی از هر حوزه)

روش تحقیق و پژوهش:

روش پژوهش (نوع مطالعه، نمونه گیری، ابزارگردآوری اطلاعات، روش آماری):
ابتدا بررسی و تعیین چگونگی و تعداد علائم سجاوندی در خط فارسی انجام گرفت؛ سپس چگونگی کاربرد آنها مورد بررسی قرار گرفت، پس از آن تعیین سی مجله برتر ISC انجام پذیرفت و از هر یک دو شماره آخر موجود در مرکز منطقه ای را در ۷ حوزه موضوعی مشخص نموده و درخواست تهیه آنها به گروه پژوهشی ارزیابی و توسعه منابع ارسال گردید. سپس بر اساس بررسی های همکاران گروه پژوهشی فوق الذکر، باتوجه به اینکه بسیاری از شماره های مجلات درخواستی در سال ۹۲ هنوز واصل نشده بودند، لذا مقرر شد آخرین شماره های موجود از هر یک از مجلات مذکور را جهت بررسی ارسال نمایند (لیست مجلات در قسمت پیوست موجود می باشد). سپس بررسی ۵ مقاله در هریک را بطور جداگانه با در نظر گرفتن زمینه فعالیت آغاز نمودیم. پس از آن داده های جمع آوری شده مورد بررسی قرار گرفت.
در این پژوهش فقط متن اصلی مورد بررسی قرار گرفت و هامش ها و حاشیه ها مورد بررسی قرارنگرفته اند.
همانگونه که قبلا نیز ذکر شد، هفت حوزه موضوعی عبارتند از: هنر و معماری، علوم انسانی، علوم پایه، علوم پزشکی، دامپزشکی، کشاورزی، فنی و مهندسی.
بکارگیری علائم سجاوندی در حوزه های گوناگون یک دست نیست.

براساس تحقیق، علائمی که در این هفتاد مقاله بکار برده شده اند به بیش از ۱۴ علامت نمی رسند.
علائم مورد استفاده در مقالات عبارتند از:

نقطه.	کاما ،
نقطه کاما ؛	دو نقطه :
سه نقطه..	علامت سوال ؟
پارانتز ( )	گیومه " "
تیره -	ممیز / اسلش /
قلاب / کروشه]	آکولاد { }
مساوی =	درصد %

از بررسی مقالات، نتایج زیر بدست آمد:

فراوانی هریک از علائم بکاررفته در هریک از مجلات بشرح زیر می- باشد.

هنر:

ردیف	علائم	تعداد
۱	نقطه.	۲۰۹۵
۲	کاما ،	۳۱۰۰
۳	نقطه کاما ؛	۱۱۳
۴	دو نقطه :	۲۰۲
۵	سه نقطه ...	۴۰
۶	علامت سوال ؟	۶۱
۷	پارانتز()	۴۹۵
۸	گیومه " "	۱۱۷
۹	تیره -	۱۶۹
۱۰	ممیز/اسلش /	۱۲۸
۱۱	قلاب / کروشه	۲
۱۲	آکولاد {}	۲
۱۳	مساوی =	۶
۱۴	درصد %	۰

زمین شناسی:

ردیف	علائم	تعداد
۱	نقطه.	۱۳۶۴
۲	کاما،	۹۸۰
۳	نقطه کاما؛	۱۳
۴	دو نقطه :	۱۲۱
۵	سه نقطه ...	۶
۶	علامت سوال ؟	۰
۷	پارانتز()	۸۶۷
۸	گیومه " "	۳
۹	تیره -	۲۳۳
۱۰	ممیز/اسلش/	۱۱۶
۱۱	قلاب/کروشه]	۱۳
۱۲	آکولاد }	۱
۱۳	مساوی =	۴۰
۱۴	درصد %	۴۵

ادبیات:

ردیف	علائم	تعداد
۱	نقطه.	۱۹۱۸
۲	کاما ،	۴۶۴۹
۳	نقطه کاما ؛	۲۹۵
۴	دو نقطه :	۳۳۷
۵	سه نقطه ...	۱۲۳
۶	علامت سوال ؟	۷۱
۷	پارانتز()	۸۰۷
۸	گیومه " "	۴۹۷
۹	تیره -	۱۷۲
۱۰	مميز/اسلش/	۲۵
۱۱	قلاب/کروشه]	۵
۱۲	آکولاد {}	۰
۱۳	مساوی =	۴
۱۴	درصد %	۰

کشاورزی :

ردیف	علائم	تعداد
۱	نقطه.	۱۰۲۱
۲	، کاما	۹۶۵
۳	نقطه کاما ؛	۷۵
۴	دو نقطه :	۴۲
۵	سه نقطه ...	۰
۶	علامت سوال ؟	۰
۷	پارانتز()	۷۳۰
۸	گیومه " "	۲۹
۹	تیره -	۱۲۵
۱۰	ممیز / اسلش /	۱۳۶
۱۱	قلاب / کروشه]	۵
۱۲	آکولاد { }	۱
۱۳	مساوی =	۲۲
۱۴	درصد %	۴۹

روانشناسی:

ردیف	علائم	تعداد
۱	نقطه.	۹۳۱
۲	کاما ،	۲۱۲۹
۳	نقطه کاما ؛	۲۷۹
۴	دو نقطه :	۱۰۸
۵	سه نقطه ...	۲
۶	علامت سوال ؟	۷
۷	پارانتز()	۶۷۳
۸	گیومه " "	۴۷
۹	تیره -	۲۷۱
۱۰	ممیز/اسلش/	۳۲۸
۱۱	قلاب/کروشه]	۲۴
۱۲	آکولاد {}	۰
۱۳	مساوی =	۳۰
۱۴	درصد %	۳۹

دامپزشکی:

ردیف	علائم	تعداد
۱	نقطه.	۱۱۰۷
۲	کاما ،	۱۲۷۲
۳	نقطه کاما ؛	۳۷
۴	دو نقطه :	۴۷
۵	سه نقطه ...	۱
۶	علامت سوال ؟	۰
۷	پارانتز ()	۸۰۹
۸	گیومه " "	۰
۹	تیره -	۸۹
۱۰	ممیز / اسلش /	۲۵۶
۱۱	قلاب / کروشه]	۲۰
۱۲	آکولاد { }	۰
۱۳	مساوی =	۱۰
۱۴	درصد %	۱۵۸

برق:

ردیف	علائم	تعداد
۱	نقطه.	۱۴۸۴
۲	، کاما	۱۲۸۵
۳	نقطه کاما ؛	۵
۴	دو نقطه :	۲۴۹
۵	سه نقطه ...	۸۶
۶	علامت سوال ؟	۰
۷	پارانتز()	۱۸۰۱
۸	گیومه " "	۱
۹	تیره -	۱۷۶
۱۰	ممیز/اسلش /	۱۱۴
۱۱	قلاب / کروشه]	۳۹۶
۱۲	آکولاد {}	۲۰
۱۳	مساوی =	۵۴۷
۱۴	درصد %	۱۲

نادر ترین و فراوانترین علائم بکاررفته در هر یک از حوزه ها بشرح زیر می‌باشند.

حوزه	نادر ترین علائم	فراوانترین علائم
هنر	علامت درصد با + کاربرد	کاما با ۳۱۰۰ کاربرد
زمین شناسی	علامت سؤال با + کاربرد	نقطه با ۱۳۶۴ کاربرد
ادبیات	اکولاد و علامت درصد با + کاربرد	کاما با ۴۶۴۹ کاربرد
کشاورزی	سه نقطه و علامت سؤال با +	نقطه با ۱۰۲۱ کاربرد
روانشناسی	اکولاد با + کاربرد	کاما با ۲۱۲۹ کاربرد
دامپزشکی	اکولاد، گیومه و علامت سؤال با +	کاما با ۱۲۷۲ کاربرد
برق	علامت سؤال با + کاربرد	پارانتز با ۱۸۰۱ کاربرد

علائم نشانه گذاری خاص هر حوزه با توجه به داده‌های مورد بررسی عبارتند از :

علائم خاص هر حوزه	حوزه ها
کاما، علامت سؤال، نقطه	هنر
قلاب، مساوی، تیره، علامت درصد	زمین شناسی
نقطه، نقطه کاما، دونقطه، سه نقطه، علامت سؤال و گیومه	ادبیات
پارانتز ، علامت درصد، ممیز	کشاورزی
ممیز، تیره، نقطه کاما	روانشناسی
ممیز، علامت درصد	دامپزشکی
مساوی، اکولاد، قلابریا، پارانتز، دو نقطه	برق

نشانه گذاری های سجاوندی که در هریک از حوزه ها بکاررفته بشرح جدول زیر می باشد.

ردیف	علائم	برق	دامپزشکی	روانشناسی	کشاورزی	ادبیات	زمین شناسی	هنر	جمع
۱	نقطه	1484	1107	931	1021	1918	1364	2095	9920
۲	کاما	1285	1272	2129	965	4649	980	3100	14380
۳	نقطه کاما	5	37	279	75	265	13	113	787
۴	دو نقطه	249	47	108	42	337	121	202	1106
۵	سه نقطه	86	1	2	0	123	6	40	258
۶	سوال	0	0	7	0	71	0	61	139
۷	پارانتز	1801	809	673	730	807	867	495	6182
۸	گیومه	1	0	47	29	497	3	177	754
۹	تیره	176	89	271	125	172	233	169	1235
۱۰	ممیز	114	256	328	136	25	116	128	1103
۱۱	قلاب	396	20	24	5	5	13	2	465
۱۲	آکولاد	20	0	0	1	0	1	2	24
۱۳	مساوی	547	10	30	22	4	40	6	659
۱۴	درصد	12	158	39	49	0	45	0	303
۱۵	جمع	6176	3806	4868	3200	8873	3802	6590	37315

همانگونه که در جدول فوق مشاهده می شود
کل علائم سجاوندی بکاررفته در مقالات عبارتند از:

ادبیات ۸۸۷۳

روانشناسی ۴۸۶۸

هنر اسلامی ۶۵۹۰

۶۱۷۶	برق
۳۲۰۰	کشاورزی
۳۸۰۶	دامپزشکی
۳۸۰۲	زمین شناسی

جمع کل ۳۷/۳۱۵

در ادامه مطابقت علائم نشانه گذاری مقالات با کتاب "راهنمای نگارش و ویرایش نوشته محمد جعفر یاحقی و محمد مهدی ناصح، انتشارات آستان قدس رضوی (۱۳۹۲)" انجام پذیرفت و نتایج زیر به دست آمد:

تعداد عدم تطبیق با کتاب راهنمای نگارش، بر حسب علائم سجاوندی.

ردیف	علائم عدم تطبیق	تعداد علائم
۱	عدم بکارگیری (؛) در جمله	۴۲۲
۲	عدم بکارگیری (،) در جمله	۴۴۹۰
۳	عدم بکارگیری (:) در عناوین	۷۶۲
۴	عدم بکارگیری (.) در آخر جمله ها	۳۱۴
۵	بکارگیری (،) به جای نقطه	۲۲
۶	بکارگیری نقطه (.) به جای (؛)	۱۰۰

۵۲	دو نقطه (:): جافتاده است	۷
۴	نقطه (.) به جای کاما(،)	۸
۴۱	عدم بکارگیری ( ) و ""	۹
۷۸	عدم بکارگیری (-) درنیمی از واژه مرکب	۱۰
۲۰۵	بکارگیری (،) بجای (؛)	۱۱
۴	بکارگیری (:): بجای (-)	۱۲
۳	استفاده از علامت درصد(%) در سمت راست	۱۳
۲	بکارگیری (؛) به جای (:)	۱۴
۶۴۹۹	جمع	۱۵

کل علائم سجاوندی مورد نیاز در مقالات هر حوزه:

ردیف	حوزه	تعداد
۱	ادبیات	۵۸۸
۲	روانشناسی	۶۲۰
۳	هنر اسلامی	۶۹۱
۴	برق	۱۰۱۷
۵	کشاورزی	۱۰۴۴
۶	دامپزشکی	۱۲۱۲
۷	زمین شناسی	۱۳۲۷
۸	جمع	۶۴۹۹

میزان حداقل و حداکثری عدم تطبیق با کتاب راهنمای نگارش و ویرایش.

ردیف	علامت عدم تطبیق	حداقل		حداکثر	
		تعداد	حوزه	تعداد	حوزه
۱	عدم بکارگیری (؛) در جمله	۱۸	ادبیات	۸۸	هنر
۲	عدم بکارگیری (،) در جمله	۱۳	ادبیات	۹۶۲	زمین شناسی
۳	عدم بکارگیری (:) در عناوین	۶۸	دامپزشکی	۱۹۸	ادبیات
۴	عدم بکارگیری (.) در آخر جمله ها	۷	روانشناسی	۱۶۱	ادبیات
۵	بکارگیری (،) به جای نقطه	۰	ادبیات و کشاورزی	۱۵	روانشناسی
۶	بکارگیری نقطه (.) به جای (؛)	۰	روانشناسی	۴۵	زمین
۷	دو نقطه (:): جاافتاده است	۰	کشاورزی	۲۱	دامپزشکی
۸	نقطه (.) به جای کاما (،)	۰	ادبیات-زمین-برق-کشاورزی-روانشناسی	۳	دامپزشکی
۹	عدم بکارگیری ( ) و ""	۰	ادبیات-کشاورزی-روانشناسی	۲۴	برق
۱۰	عدم بکارگیری (-) درنیمی از واژه مرکب	۰	روانشناسی	۲۸	ادبیات
۱۱	بکارگیری (،) بجای (؛)	۰	روانشناسی-هنر	۵۲	زمین
۱۲	بکارگیری (:): بجای (-)	۰	ادبیات-هنر-برق-کشاورزی-روانشناسی	۲	زمین-دامپزشکی
۱۳	استفاده از علامت درصد (%) در سمت راست	۰	ادبیات-هنر دامپزشکی-برق-کشاورزی-روانشناسی	۳	زمین
۱۴	بکارگیری (؛) به جای (:)	۰	ادبیات-هنر دامپزشکی-برق-کشاورزی-روانشناسی	۲	زمین

میزان حداقل و حداکثری عدم تطبیق با کتاب راهنمای نگارش و ویرایش را میتوان بصورت زیر خلاصه نمود:

۱-عدم بکارگیری (؛) در جمله

حداقل، ادبیات با ۱۸ کمبود و حد اکثر، هنر اسلامی با ۸۸ کمبود
۲-عدم بکارگیری (،) در جمله.

حداقل، ادبیات با ۱۳۷ کمبود و حد اکثر، زمین شناسی با ۹۶۲ کمبود

۳-عدم بکارگیری (:) در عناوین

حداقل دامپزشکی با ۶۸ کمبود و حد اکثر ادبیات با ۱۹۸ کمبود
۴-عدم بکارگیری (.) در آخر جمله ها

حداقل روانشناسی با ۷ کمبود و حد اکثر ادبیات با ۱۶۱ کمبود
۵-بکارگیری (،) به جای نقطه

حداقل ادبیات و کشاورزی با ۰ کمبود و حد اکثر روانشناسی با ۱۵ کمبود

۶-بکارگیری نقطه(.) به جای (؛)

حداقل روانشناسی با ۰ کمبود و حد اکثر زمین شناسی با ۴۵ کمبود

۷-دو نقطه(:) جافتاده است

- حداقل کشاورزی با ۰ کمبود و حد اکثر دامپزشکی با ۲۱ کمبود
۸- نقطه (.) به جای کاما(,))
حداقل ادبیات-زمین- کشاورزی-برق-روانشناسی با ۰ کمبود و
حد اکثر دامپزشکی با ۳ کمبود
۹- عدم بکارگیری ( ) و " ")
حداقل ادبیات-کشاورزی-روانشناسی با ۰ کمبود و حد اکثر برق
با ۲۴ کمبود
۱۰- عدم بکارگیری (-) درنیمی از واژه مرکب
حداقلروانشناسی با ۰ کمبود و حد اکثر ادبیات با ۲۸ کمبود
۱۱- بکارگیری (,) بجای (؛)
حداقل روانشناسی و هنر با ۰ کمبود و حد اکثر زمین شناسی با
۵۲ کمبود
۱۲- بکارگیری (:) بجای (-)
حداقل بقیه با ۰ کمبود و حد اکثر زمین و دامپزشکی با ۲ کمبود
۱۳- استفاده از علامت درصد(%) در سمت راست بجای سمت
چپ
حداقل بقیه با ۰ کمبود و حد اکثر زمین شناسی با ۳ کمبود
۱۴- بکارگیری (؛) به جای (:)

حداقل بقیه با ۰ کمبود و حد اکثر زمین شناسی با ۲ کمبود

تعداد علائم سجاوندی مورد نیاز در هر یک از حوزه ها

ردیف	علائم	برق	دامپزشکی	روانشناسی	کشاورزی	ادبیات	زمین شناسی	هنر	جمع
۱	عدم بکارگیری (۰) در جمله	85	71	26	59	18	75	88	422
۲	عدم بکارگیری (۰) در جمله	712	952	479	802	137	962	446	4490
۳	عدم بکارگیری (۰) در عنوان	107	68	81	84	198	128	96	762
۴	عدم بکارگیری (۰) در آخر جمله ها	27	23	7	31	161	34	31	314
۵	بکارگیری (۰) به جای نقطه	1	2	15	0	0	1	3	22
۶	بکارگیری نقطه (۰) به جای (۰)	6	9	0	15	9	45	16	100
۷	دو نقطه (:) جاقانده است	5	21	12	0	6	7	1	52
۸	نقطه (.) به جای کاما (,)	0	3	0	0	0	0	1	4
۹	عدم بکارگیری (۰) و ""	24	8	0	0	0	1	8	41
۱۰	عدم بکارگیری (-) درنیمی از واژه مرکب	17	2	0	15	28	15	1	78
۱۱	بکارگیری (۰) بجای (۰)	33	51	0	38	31	52	0	205
۱۲	بکارگیری (۰) بجای (-)	0	2	0	0	0	2	0	4
۱۳	استفاده از علامت درصد (/) در سمت راست	0	0	0	0	0	3	0	3
۱۴	بکارگیری (۰) به جای (۰)	0	0	0	0	0	2	0	2
۱۵	جمع	1017	1212	620	1044	588	1327	691	6499

هنر:

ردیف	علائم	تعداد
۱	عدم بکارگیری (۱) در جمله	88
۲	عدم بکارگیری (۱) در جمله	446
۳	عدم بکارگیری (۱) در عناوین	96
۴	عدم بکارگیری (۱) در آخر جمله ها	31
۵	بکارگیری (۱) به جای نقطه	3
۶	بکارگیری نقطه (۱) به جای (۱)	16
۷	دو نقطه (۱) جافتاده است	1
۸	نقطه (۱) به جای کاما (۱)	1
۹	عدم بکارگیری (۱) و ""	8
۱۰	عدم بکارگیری (۱) درنیمی از واژه مرکب	1
۱۱	بکارگیری (۱) بجای (۱)	0
۱۲	بکارگیری (۱) بجای (۱)	0
۱۳	استفاده از علامت درصد (٪) در سمت راست	0
۱۴	بکارگیری (۱) به جای (۱)	0
۱۵	جمع	691

زمین شناسی:

ردیف	علائم	تعداد
۱	عدم بکارگیری (۱) در جمله	75
۲	عدم بکارگیری (۱) در جمله	962
۳	عدم بکارگیری (۱) در عناوین	128
۴	عدم بکارگیری (۱) در آخر جمله ها	34
۵	بکارگیری (۱) به جای نقطه	1
۶	بکارگیری نقطه (۱) به جای (۱)	45
۷	دو نقطه (۱) جافتاده است	7
۸	نقطه (۱) به جای کاما (۱)	0
۹	عدم بکارگیری (۱) و ""	1
۱۰	عدم بکارگیری (۱) درنیمی از واژه مرکب	15
۱۱	بکارگیری (۱) بجای (۱)	52
۱۲	بکارگیری (۱) بجای (۱)	2
۱۳	استفاده از علامت درصد (٪) در سمت راست	3
۱۴	بکارگیری (۱) به جای (۱)	2
۱۵	جمع	1327

ادبیات

ردیف	علائم	تعداد
۱	عدم بکارگیری (۱) در جمله	18
۲	عدم بکارگیری (۱) در جمله	137
۳	عدم بکارگیری (۱) در عناوین	198
۴	عدم بکارگیری (۱) در آخر جمله ها	161
۵	بکارگیری (۱) به جای نقطه	0
۶	بکارگیری نقطه (۱) به جای (۱)	9
۷	دو نقطه (۱) جاقانده است	6
۸	نقطه (۱) به جای کاما (۱)	0
۹	عدم بکارگیری (۱) و ""	0
۱۰	عدم بکارگیری (۱) درنیمی از واژه مرکب	28
۱۱	بکارگیری (۱) بجای (۱)	31
۱۲	بکارگیری (۱) بجای (-)	0
۱۳	استفاده از علامت درصد (٪) در سمت راست	0
۱۴	بکارگیری (۱) به جای (۱)	0
۱۵	جمع	588

کشاورزی:

ردیف	علائم	تعداد
۱	عدم بکارگیری (۱) در جمله	59
۲	عدم بکارگیری (۱) در جمله	802
۳	عدم بکارگیری (۱) در عناوین	84
۴	عدم بکارگیری (۱) در آخر جمله ها	31
۵	بکارگیری (۱) به جای نقطه	0
۶	بکارگیری نقطه (۱) به جای (۱)	15
۷	دو نقطه (۱) جاقانده است	0
۸	نقطه (۱) به جای کاما (۱)	0
۹	عدم بکارگیری (۱) و ""	0
۱۰	عدم بکارگیری (۱) درنیمی از واژه مرکب	15
۱۱	بکارگیری (۱) بجای (۱)	38
۱۲	بکارگیری (۱) بجای (-)	0
۱۳	استفاده از علامت درصد (٪) در سمت راست	0
۱۴	بکارگیری (۱) به جای (۱)	0

۱۵	جمع	1044
----	-----	------

روانشناسی:

ردیف	علائم	تعداد
۱	عدم بکارگیری (۱) در جمله	26
۲	عدم بکارگیری (۱) در جمله	479
۳	عدم بکارگیری (۱) در عناوین	81
۴	عدم بکارگیری (.) در آخر جمله ها	7
۵	بکارگیری (۱) به جای نقطه	15
۶	بکارگیری نقطه (.) به جای (۱)	0
۷	دو نقطه (:) جاقفاده است	12
۸	نقطه (.) به جای کاما (,)	0
۹	عدم بکارگیری ( ) و ""	0
۱۰	عدم بکارگیری (-) درنیمی از واژه مرکب	0
۱۱	بکارگیری ( ) بجای ( )	0
۱۲	بکارگیری ( ) بجای (-)	0
۱۳	استفاده از علامت درصد (%) در سمت راست	0
۱۴	بکارگیری (۱) به جای (۱)	0
۱۵	جمع	620

دامپزشکی:

ردیف	علائم	تعداد
۱	عدم بکارگیری (۱) در جمله	71
۲	عدم بکارگیری (۱) در جمله	952
۳	عدم بکارگیری (۱) در عناوین	68
۴	عدم بکارگیری (.) در آخر جمله ها	23
۵	بکارگیری (۱) به جای نقطه	2
۶	بکارگیری نقطه (.) به جای (۱)	9
۷	دو نقطه (:) جاقفاده است	21
۸	نقطه (.) به جای کاما (,)	3
۹	عدم بکارگیری ( ) و ""	8
۱۰	عدم بکارگیری (-) درنیمی از واژه مرکب	2
۱۱	بکارگیری ( ) بجای ( )	51
۱۲	بکارگیری ( ) بجای (-)	2
۱۳	استفاده از علامت درصد (%) در سمت راست	0

۱۴	بکارگیری (:) به جای (؛)	0
۱۵	جمع	1212

برق:

ردیف	علائم	تعداد
۱	عدم بکارگیری (؛) در جمله	85
۲	عدم بکارگیری (:) در جمله	712
۳	عدم بکارگیری (:) در عناوین	107
۴	عدم بکارگیری (.) در آخر جمله ها	27
۵	بکارگیری (.) به جای نقطه	1
۶	بکارگیری نقطه (.) به جای (؛)	6
۷	دو نقطه (:) جاقفاده است	5
۸	نقطه (.) به جای کاما (,)	0
۹	عدم بکارگیری ( ) و ""	24
۱۰	عدم بکارگیری (-) درنیمی از واژه مرکب	17
۱۱	بکارگیری (.) بجای (؛)	33
۱۲	بکارگیری (:) بجای (-)	0
۱۳	استفاده از علامت درصد (%) در سمت راست	0
۱۴	بکارگیری (:) به جای (؛)	0
۱۵	جمع	1017

علائم مورد نظر جهت تطبیق با کتاب

عدم بکارگیری (؛) در جمله	نقطه (.) به جای کاما (,)
عدم بکارگیری (:) در جمله	عدم بکارگیری ( ) و ""
عدم بکارگیری (:) در عناوین	عدم بکارگیری (-) درنیمی از واژه مرکب
عدم بکارگیری (.) در آخر جمله ها	بکارگیری (.) بجای (؛)
بکارگیری (.) به جای نقطه	بکارگیری (:) بجای (-)

استفاده از علامت درصد(%) در سمت راست	بکارگیری نقطه(.) به جای(؛)
بکارگیری (؛) به جای (:)	دو نقطه(:) جاافتاده است

نتیجه گیری :

در پژوهش حاضر که به بررسی ۷۰ مقاله در ۷ حوزه علمی پرداخته شده می توان پی بُرد که همگی به یک روش و اندازه و اسلوب از علائم سجاوندی بهره نگرفته اند. و هر کدام با درجه های متفاوتی از شدت و ضعف این علائم را بکار برده اند.

میزان حداقل و حداکثری عدم تطبیق با کتاب راهنمای نگارش و ویرایش را میتوان بصورت زیر خلاصه نمود:

- ۱-عدم بکارگیری (؛) در جمله.
- حداقل، ادبیات با ۱۸ کمبود و حد اکثر، هنر اسلامی با ۸۸ کمبود
- ۲- عدم بکارگیری (،) در جمله.
- حداقل، ادبیات با ۱۳۷ کمبود و حد اکثر، زمین شناسی با ۹۶۲ کمبود
- ۳- عدم بکارگیری (:) در عناوین.
- حداقل دامپزشکی با ۶۸ کمبود و حد اکثر ادبیات با ۱۹۸ کمبود
- ۴- عدم بکارگیری (.) در آخر جمله ها.
- حداقل روانشناسی با ۷ کمبود و حد اکثر ادبیات با ۱۶۱ کمبود

- ۵- بکارگیری (،) به جای نقطه.
حداقل ادبیات و کشاورزی با ۰ کمبود و حد اکثر روانشناسی با ۱۵ کمبود
- ۶- بکارگیری نقطه (.) به جای (؛).
حداقل روانشناسی با ۰ کمبود و حد اکثر زمین شناسی با ۴۵ کمبود
- ۷- دو نقطه (:): جا افتاده است.
حداقل کشاورزی با ۰ کمبود و حد اکثر دامپزشکی با ۲۱ کمبود
- ۸- نقطه (.) به جای کاما (،).
حداقل ادبیات-زمین- کشاورزی-برق-روانشناسی با ۰ کمبود و حد اکثر دامپزشکی با ۳ کمبود
- ۹- عدم بکارگیری ( ) و "" .
حداقل ادبیات- کشاورزی- روانشناسی با ۰ کمبود و حد اکثر برق با ۲۴ کمبود
- ۱۰- عدم بکارگیری (-) درنیمی از واژه مرکب.
حداقل روانشناسی با ۰ کمبود و حد اکثر ادبیات با ۲۸ کمبود
- ۱۱- بکارگیری (،) بجای (؛).
حداقل روانشناسی و هنر با ۰ کمبود و حد اکثر زمین شناسی با ۵۲ کمبود
- ۱۲- بکارگیری (:): بجای (-).
حداقل بقیه با ۰ کمبود و حد اکثر زمین و دامپزشکی با ۲ کمبود
- ۱۳- استفاده از علامت درصد (/) در سمت راست بجای سمت چپ.

حداقل بقیه با ۰ کمبود و حد اکثر زمین شناسی با ۳ کمبود
۱۴- بکارگیری (؛) به جای (:)
حداقل بقیه با ۰ کمبود و حد اکثر زمین شناسی با ۲ کمبود

بیشتر علائم بکار رفته، علامت کاما نقطه با ۱۴۳۸۰ کاربرد و کمترین
علامت بکاررفته علامت آکولاد با ۲۴ کاربرد می‌باشد.
تقریباً می‌توان همان نقاط ضعف استفاده علائم سجاوندی را در مقالات
ادبی نیز به شکلی ضعیف تر مشاهده کرد. در بررسی این مقالات، تا
حدودی می‌توان جای خالی یک ویراستار ادبی را مشاهده نمود.

منابع

الف. فارسی:

- احمدی گیوی، حسن؛ انوری، حسن؛ (۱۳۸۵)، "دستور زبان فارسی (۱)"،
تهران، موسسه فرهنگی فاطمی.

-اسلامی، محرم؛ (۱۳۷۹)؛ "شناخت نوای گفتار زبان فارسی و کاربرد آن در بازسازی و بازشناسی رایانه ای گفتار" ، پایان نامه دکتری، دانشگاه-تهران.

-آقا حسینی، حسین؛ سیدان، الهام؛ (۱۳۹۲)؛ "نقد و تحلیل بر مبحث پرسش در کتاب های بلاغی فارسی" ، نشریه ادب و زبان، سال ۱۶ شماره ۳۳، بها و تابستان ۹۲، مرکز منطقه ای ، شیراز.

-انوری، حسن؛ احمدی گیوی حسن؛ (۱۳۸۵)؛ "دستور زبان فارسی ۲"، تهران، موسسه فرهنگی فاطمی

-بی جن خان، محمود؛ قاصدی، محمد اسماعیل و پاکدل، میترا؛ (۱۳۸۳)؛ "مجموعه سخنرانی ها و گزارش ها و چکیده طرح ها"، تهران، دانشگاه تهران.

-چگینی، ابراهیم؛ (۱۳۸۲)؛ " فرهنگ دائره المعارف زبان و زبانها"، دانشگاه لرستان، نشر بهنام.

-خدا پرستی، فرج الله؛ (۱۳۷۶)؛ " فرهنگ جامع واژگان مترادف و متضاد زبان فارسی" شیراز، انتشارات دانشنامه فارس.

- دهخدا، علی اکبر؛ (۱۳۷۱)؛ " لغت نامه " انتشارات دانشگاه تهران، پاییز.

-ریچارد، جک؛ پلت، جان و وِبر، هایدی؛ (۱۳۷۲)، ترجمه: وثوقی، حسین،
میر حسینی، سید علی اکبر؛ "فرهنگ توضیحی زبانشناسی کاربردی
لانگمن"، تهران، مرکز ترجمه و نشر کتاب.

-صفوی، کورش؛ (۱۳۸۶)؛ "آشنایی با معناشناسی" تهران؛ نشر پژوهاک.
-صفوی، کورش؛ (۱۳۶۰)؛ "در آمدی بر زبان شناسی" تهران؛ نشر کتاب.
-عاصی، مصطفی؛ (اسفند ۱۳۸۳)؛ "پردازش دستوری زبان فارسی با
رایانه"، دستور؛ ویژه نامه نامه فرهنگستان، فرهنگستان زبان و ادب
فارسی، جلد اول، شماره اول.

-علی پور مشکاتی، مهران؛ (۱۳۸۱)؛ "آیین تدریس و روش کلاس
داری"، قم، انتشارات پارسایان.
-غلامعلی زاده، خسرو؛ (۱۳۷۴)؛ "ساخت زبان فارسی"، انتشارات احیاء
کتاب، تهران.

-فالک، جولیا اس؛ ترجمه: غلامعلی زاده، خسرو؛ (۱۳۷۱)؛ "زبان‌شناسی
و زبان"، بررسی مفاهیم بنیادی زبان شناسی"، انتشارات معاونت
فرهنگی آستان قدس رضوی، مشهد.

-فرشیدور، خسرو؛ (۱۳۸۳)؛ "فعل و گروه فعلی و تحول آن در زبان فارسی"، تهران: انتشارات سروش.

-فرشیدور، خسرو؛ (۱۳۸۲)؛ "دستور مفصل امروز"، تهران: انتشارات سخن.

-قریب، عبدالعظیم؛ بهار، ملک الشعرا و سایرین؛ (۱۳۷۱)؛ "دستور زبان فارسی (پنج استاد)"، به کوشش امیرالشرف الکتابی، تهران: انتشارات واژه.

-لازار، ژیلبر؛ (۱۳۸۴)؛ "دستور زبان فارسی معاصر"، ترجمه مهستی بحرینی، تهران، انتشارات هرمس.

-مدرسی، فاطمه؛ (۱۳۸۷)؛ "ازواج تا جمله"، تهران؛ نشر چاپار.

- Allen, Robert, "one step ahead Punctuation" - Oxford University Press, October(۲۰۰۱).

- Trask, R.T. "the penguin Guide to punctuation" published by the penguin group , (۱۹۹۷) .